

УДК 343.622(043.2)

Бондар В.В., студентка,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Сисоєва В.П., к.ю.н., доцент

ВБИВСТВО МАТЕРІЮ СВОЄЇ НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ: ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ

Умисні посягання на життя завжди були одними з найбільш тяжких злочинів, і будь-яке вбивство автоматично позначається високим ступенем суспільної небезпеки. Повідомлення про такі злочини викликає суспільний резонанс, і в першу чергу це стосується випадків, коли мова йде про вбивство немовляти – безпорадної істоти, яка потребує спеціальної охорони та піклування.

Держава повинна забезпечувати не тільки права дитини на життя, охорону здоров'я, соціальний захист і всебічний розвиток, а й захищати життя дітей, оскільки вони є найбільш уразливою категорією громадян.

Практика показує, що виникають певні проблеми при встановленні відповідальності матері за вбивство своєї новонародженої дитини, які пов'язані з труднощами кваліфікації, оскільки має місце неоднозначне та недостатньо деталізоване тлумачення ряду понять і ознак складу цього злочину.

Потерпілим від цього злочину може бути тільки власна новонароджена дитина матері [1, с. 237]. Важливим питанням є з'ясування початкового моменту життя людини, тобто моменту, з якого розглядувана норма закону про кримінальну відповідальність починає діяти. Так, у п. 5 «Інструкції про визначення критеріїв живонародженості, мертвонародженості та перинатального періоду» зазначається: «Живонародження – вигнання або вилучення з організму матері плода, який після вигнання/вилучення (незалежно від тривалості вагітності, від того, чи перерізана пуповина і чи відшарувалась плацента) дихає або має будь-які інші ознаки життя, такі як серцебиття, пульсація пуповини, певні рухи скелетних м'язів» [2].

Об'єктивна сторона злочину характеризується: діянням, а саме посяганням на життя новонародженої дитини, яке може проявлятися як в активних діях (втоплення, удушення, нанесення ударів тощо), так і в пасивних (відмова годувати дитину, залишення дитини на морозі тощо); наслідками у вигляді смерті дитини; причинним зв'язком між зазначеним та наслідками; часом і певною обстановкою – це діяння може бути вчинене лише під час пологів або відразу після пологів [1, с. 364].

Найбільше проблем виникає із визначенням часу вчинення злочину, який є обов'язковою ознакою об'єктивної сторони. Варто відзначити, час обмежується певним проміжком, тому вбивство повинно відбутися під час

пологів або одразу після них.

Запорожан В.М. пише: «Пологи – певний фізіологічний процес, пов’язаний із народженням дитини. Їх можна розглядати в двох аспектах: 1) як фізіологічний процес; 2) як констатацію факту народження» [3, с. 396].

З визначенням поняття «під час пологів» виникає не так багато проблем, а ось щодо терміну «вбивство дитини одразу після пологів» існує багато дискусій у науковому середовищі, причому не тільки юридичному, але і медичному. Науковці дають багато тлумачень цього терміну та встановлюють різні строки, які, за думкою одних вчених, тривають від 2 до 4 годин після народження дитини, а інші, як В.Г. Хашев, стверджують, що строк «одразу після пологів» триває до двох місяців [4, с. 294].

На нашу думку, найбільш прийнятною є позиція С. Бородіна, який стверджує: «Говорячи про пологи, ми не можемо встановлювати конкретні строки, оскільки це складний фізіологічний процес, який не завжди можна контролювати. Саме тому вважаю доцільним стверджувати, що період «відразу після пологів» завершується в момент, коли мати почала годувати дитину» [5, с. 174].

Виходячи з матеріалів слідчої та судової практики, очевидним є те, що вбивство матір’ю своєї новонародженої дитини відразу після пологів майже ніколи не скоювалось після кормління, оскільки починаючи годувати дитину, жінка усвідомлює свій обов’язок по догляду за нею, отже вона вже не знаходиться під впливом важкого психофізичного стану, який співпадає з часовим проміжком, що зазначений в диспозиції ст. 117 КК України.

Суб’єктом злочину, відповідальність за який передбачено ст. 117 КК України, є мати, яка перебуває в обумовленому пологами особливому стані.

Основною ознакою суб’єктивної сторони даного злочину є умисел та особливий психічний та фізіологічний стан жінки, спричинений пологами. Однак, не можна точно визначити тривалість цього стану, оскільки він пов’язаний з психологічними характеристиками матері, складнощами пологів та іншими обставинами життя. Саме тому для точного визначення стану жінки, яка звинувачується у вбивстві своєї новонародженої дитини, доцільно призначати психолого-психіатричну експертизу [1, с. 465].

Отже, підсумовуючи викладене, зазначимо, що кримінальне законодавство потребує змін у частині встановлення відповідальності за умисне вбивство матір’ю своєї новонародженої дитини, зокрема у частині деталізації ознак юридичного складу даного злочину.

Література

1. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України /

М.І. Мельник та ін. Київ: Атіка, 2014. 1056 с.

2. Про затвердження Інструкція з визначення критеріїв перинатального періоду, живонародженості та мертвонародженості: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 29.03.2006 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0427-06> (дата звернення: 01.04.2020).

3. Запорожан В.М., Рожковська Н.М., Цегельський М.Р. Акушерство і гінекологія. Одеса: Одес. держ. мед. ун-т, 2008. 472 с.

4. Гуторова Н.О. Актуальні проблеми кримінальної відповідальності за умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини. *Кримінальне право: традиції та новації*. 2015. С. 291–295.

5. Бородин С.В. Преступления против жизни. Москва: Юристь, 1999. 356 с.

УДК 343.21(043.2)

Гонтаренко В.М., студентка,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Семчук Н.О., к.ю.н.

ФОРМА СПІВУЧАСТІ ЯК КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВЕ ПОНЯТТЯ

Співучасть – особливий інститут кримінального права, який передбачає випадки спільного вчинення умисного злочину декількома особами. Співучасть є однією з найбільш складних проблем кримінального права, оскільки з цього питання ведуться дискусії стільки, скільки існує цей інститут. Серед науковців найпоширенішою є думка про те, вчинення злочину кількома особам є більш суспільно-небезпечним, ніж одноособове. Проте є й ті вчені, які вважають, що важливим при визначенні суспільної небезпеки злочину є не кількість злочинців, а результат, тобто наслідки від цієї співучасті.

Перш за все, варто сказати, що співучасть у злочині за кримінальним правом визначається як умисна спільна участь декількох суб'єктів злочину у вчиненні умисного злочину. Кримінальний кодекс України і доктрина кримінального права визначають, що вчинення злочину спільними діями кількох осіб (двох або більше) свідчить про підвищену суспільну небезпечність як злочину, так і його учасників [4, с. 18].

Форми співучасті у злочині – це форми об'єднання співучасників злочину, які характеризують виконувані ними ролі, організаційну структуру і ступінь стійкості злочинних зв'язків членів об'єднання, а також їх спільну злочинну мету. Для правильного вирішення питання про призначення покарання за злочин, вчинений у співучасті, необхідно встановлювати характер участі у його вчиненні кожного із співучасників, а тому визначення форми співучасті має велике значення.

Нерідко форма співучасті визначається тільки як характеристика її зовнішньої сторони. М.І. Ковальов зазначав: «У будь-якому явищі